

БЮРО № 2: ДІЙСНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ – ПОЛІТИЧНІ ВБИВСТВА

Поступово, але невідворотно розкривають свої секрети ще донедавна абсолютно закриті для стороннього ока, не кажучи вже про широку громадськість, різноманітні спецархіви. І що з більшою кількістю документів доводиться знайомитися, то глибше усвідомлюєш: тоталітарна система з легкістю надзвичайною переступала будь-яку межу дозволеного загальнолюдською етикою та моральними нормами, не зупиняючись і перед найогиднішим криміналом і тероризмом. Аби лиш досягти свого: остаточно придушити в людях навіть найменший потяг до власного волевиявлення, а тим паче — інакомислення...

Першого вересня 1953 року до Президії ЦК КПРС — конкретно Г.М.Маленкову і М.С.Хрущову — надійшла інформація під номером 874/к з грифом «Цілком таємно». Під документом стояв підпис тодішнього міністра внутрішніх справ СРСР С.Круглова. Йшлося в інформації про долю цілковито засекреченої структури в системі органів державної безпеки, що йменувалася уповні індіферентно для непосвячених — Бюро № 2. До інформації додавалося ще кілька уточнюючих документів і серед них — список працівників Бюро з визначенням місць їхньої роботи, що було взагалі безпрецедентним в історії радянської держбезпеки.

Що ж це за супертаємнича структура — Бюро № 2? Виявляється, 9 вересня 1950 року Політбюро ЦК ВКП(б) прийняло постанову № П77/310 — звичайно ж, цілком таємну. Нею Міністерству державної безпеки СРСР доручалося створити у своїй системі Бюро № 2 — самостійний оперативний орган, ніяк і нічим не зв'язаний з іншими управліннями найвищого чекістського апарату. Тією ж постановою було прийнято Положення про нову структуру і затверджено начальника Бюро № 2. Ним став генерал-майор Дроздов.

Постанова Політбюро ЦК була продубльована наказом по МДБ № 00533 від 28 жовтня 1950 року. Вже невдовзі керівництво міністерства затвердило штат і структуру Бюро № 2, після чого воно й сформувалося остаточно як бойова одиниця політичного терору.

На Бюро № 2 покладалося виконання спеціальних завдань на території Радянського Союзу. Йому доручалися «спостереження і підведення агентури до окремих осіб, що ведуть ворожу роботу, припинення якої у потрібних випадках і за спеціальним дозволом МДБ може проводити в особливі способи».

Ну, і що ж то за способи? Якщо коротко — цілком кримінальні. Цитую: «компрометація, секретне вилучення, фізичний вплив і усунення».

Зрозуміло, для виявлення «ворожих елементів» необхідна була своя агентура. Положення про Бюро № 2 передбачало пошук і добір агентури як у центрі, так і на периферії. Бажано було залучати до виконання завдань осіб, які працювали, так би мовити, з масою людей. Це — «водії таксі, перукарі, службовці і лікарі поліклінік, офіціанти ресторанів і кафе, завідувачі пивними і різними рундуками роздрібною торгівлі, кербуди і двірники».

Вік агентів значення не мав. Найголовніше, що бралось до уваги, — безмежна, як тоді полюбляли казати вожді, «відданість рідній партії та радянському урядові». Ну, й ще вимагалася позитивна характеристика з місця роботи. Ось так. Чиєсь життя могло повністю залежати від якогось напівп'яного завідувача пивничкою або напівграмотного кербуда...

Сам же штат Бюро складався з дванадцяти гласних і шістдесяти негласних (не плутати з позаштатними) співпрацівників. Увесь цей особовий склад був відібраний із числа людей, знову ж таки «безмежно відданих Комуністичній партії» і готових виконати будь-яке (!) завдання — «аж до самопожертви». Так і хочеться порівняти цих безвідмовних і фанатичних виконавців з японськими камікадзе часів другої світової війни.

«Безмежно віддане» Бюро було дуже добре забезпечене всім необхідним. У розпорядженні спецпрацівників був так званий оперативний гардероб, зашифрований відповідним чином гараж з парком різноманітних автомашин, конспіративні і явочні квартири. А опріч того, — великий вибір зброї. Будь-якої.

Усі працівники Бюро № 2 — і гласні, й негласні, — зараховувалися сюди на службу лише з санкції самого міністра держбезпеки СРСР або його першого заступника. Частина з них переводилася на «особливе положення». Це означало, що їх акуратно, так, щоб, як ото мовиться, комар носа не підточив, влаштовували на роботу до різних установ, котрі цікавили Бюро, або ж навіть на навчання — у вузи, до аспірантур тощо. При цьому, перебуваючи під згаданим «прикриттям» і отримуючи там зарплату, вони й далі користувалися усіма правами й пільгами, які надавалися кадровим співпрацівникам МДБ. За ними зберігалася й чекістська зарплата (до речі, на 25 відсотків вища від сум, котрі виплачувалися в інших управліннях і відділах МДБ), зберігалася постачання продовольством і цивільним одягом.

Спеціальні плани, за якими навчався і тренувався особовий склад Бюро № 2, теж затверджувався вищим керівництвом МДБ СРСР. Відповідно до Положення про Бюро, «особлива увага приділялася чекістському і політичному вихованню, фізичній і стрілецькій підготовці, оволодінню автототосправою».

За тим же Положенням, на Бюро покладалися — а це й було його основне завдання — вивчення і розробка «об'єктів» операцій, забезпечення конспіративного проведення цих операцій у терміни, визначені міністром

держбезпеки СРСР або ж його першим заступником. Причому повноваження Бюро мало такі широкі, що за необхідності могло під час розробки своїх операцій використовувати агентуру інших управлінь і відділів МДБ.

Власне кажучи, Бюро № 2 ставало в системі міністерства таким собі всесильним монстром, який за бажання міг би, очевидно, становити реальну загрозу й для самих керівників МДБ. Мабуть, саме цією обставиною і пояснюється те, що за рік після створення Бюро — а саме 14 листопада 1951 року — тодішній міністр державної безпеки СРСР С.Ігнат'єв звернувся до Політбюро ЦК ВКП(б) з доповідною запискою. В ній він, зокрема, зазначив: «Існування Бюро № 2 як окремого апарату в системі МДБ СРСР себе не виправдало і поєднане з рядом негативних моментів». Що ж то за моменти? Міністр писав далі, що, мовляв, «працівники Бюро в перервах між виконанням спеціальних завдань на тривалий час відриваються від оперативної роботи, неминуче розконспіровують існування Бюро, яке в МДБ СРСР нічим не прикрито».

А тому С.Ігнат'єв пропонував включити Бюро до складу 2-го Головного управління МДБ СРСР як його окрему ланку, зберігши при цьому повністю негласний апарат і не змінюючи затвердженого Політбюро ЦК Положення про Бюро.

Та метикуваті й досвідчені у злочинах та інтригах члени Політбюро на чолі з «великим і наймудрішим» Сталіним цю пропозицію Ігнат'єва рішуче відкинули, їхня вказівка лишилася незмінною: зберегти Бюро № 2 як самостійний підрозділ у системі МДБ. Єдине, що «пройшло» з пропозицій Ігнат'єва, — використовувати особовий склад Бюро у вільний від спецзавдань час по лінії боротьби проти «націоналістичного підпілля». Що й було зроблено і в 1951-му, і в 1952-му роках. Кілька таємних груп, складених із спецпрацівників Бюро, направлялися у відрядження до Литви і на Північний Кавказ — «для подання практичної допомоги по ліквідації націоналістичного підпілля та бандитизму». (На жаль, детальнішої інформації про ці поїздки ми не маємо).

Неважко збагнути, що насправді ці «відрядження» давали чудову можливість поліпшувати оперативні якості бойовиків Бюро № 2 й шифрувати його дійсне призначення — політичних терористів і вбивць...

...Ось про яку таємничу структуру йшлося в інформації, поданій міністром внутрішніх справ СРСР С.Кругловим до Президії ЦК КПРС 1 вересня 1953 року — за півроку після скону найстрахотливішого з тиранів усіх часів і народів. Бюро № 2 було ліквідовано. Більшість його особового складу була передана 1-му Головному управлінню МВС СРСР (того року МДБ і МВС були об'єднані), частину — до інших відділів, а якусь незначну кількість — звільнено...

Тетяна ВАСИЛЬЧЕНКО